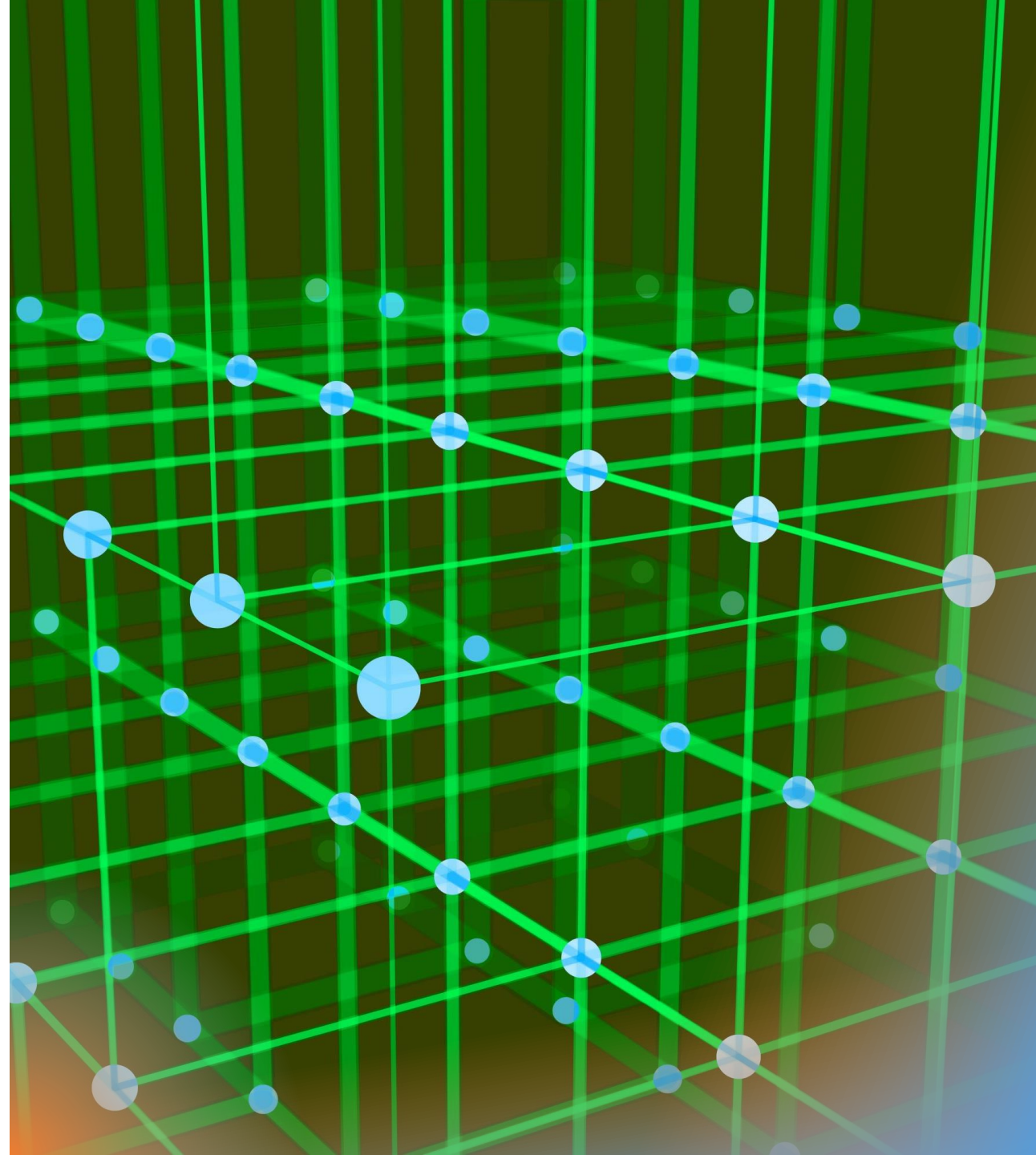

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО АНАЛІЗУ

Тема 2.

план

- 1. Мета та задачі проектного аналізу
- 2. Методологія проектного аналізу
- 3. Принципи проектного аналізу

1. Мета та задачі проектного аналізу

Розвиток сучасної економічної теорії й практики нерозривно пов'язаний з необхідністю аналізу та обґрунтування тих чи інших управлінських рішень, зокрема проектних.

Виділення проектного аналізу в окремий напрям прикладної науки було зумовлено насамперед необхідністю системного підходу до підготовки та оцінки проектів.

Сутність проектного аналізу визначається тим, що будь-які підприємства для свого розвитку та підтримання конкурентних позицій на ринку повинно здійснювати капітальні вкладення у розвиток, тобто впроваджувати інвестиційні проекти або проекти створення, розширення, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів.

Процес аналізу доходності таких проектів називають проектним аналізом. Це складний та довготривалий процес, який став концепцією, яка є основою інвестиційних проектів в країнах з ринковою економікою.

Проектний аналіз – це методологія, яка застосовується для визначення, порівняння та обґрунтування альтернативних управлінських рішень і проектів, що дозволяє здійснювати вибір і приймати вивірені рішення в умовах обмеженості ресурсів

- Аналіз проектів є складовою процесу управління інвестиціями. Він дає інформаційну базу (у вигляді проекту як спеціально оформленого інвестиційного плану чи результатів проведеної експертизи проекту) для ухвалення рішення щодо включення проекту в інвестиційний портфель підприємства, початку його інвестування, постійного моніторингу реалізації.
- **Аналіз інвестиційних проектів** – це комплекс методичних та практичних прийомів розробки, обґрунтування й оцінки доцільності реалізації проекту.
- Лише незначна частка інвестицій виявляється невдалою. Тобто не дає очікуваного результату з незалежних від інвестора причин. Більшість проектів, що виявилися збитковими, могла бути не допущена до реалізації за умови якісного попереднього аналізу з урахуванням зовнішніх умов і внутрішніх якостей проекту. Тут проектний аналіз може виступати як інструмент планування та розвитку діяльності, а також як певна філософія бізнесу. При цьому проект виступає ключовим елементом цієї діяльності, його об'єктом

Об'єкт проектного аналізу - інвестиційні проекти розширення, реконструкції, нового будівництва, технічного переозброєння промислових виробництв, або їх іще називають реальні інвестиції.

Предметом проектного аналізу є вивчення концепцій, методології, підходів і критеріїв визначення, порівняння, обґрунтування альтернативних рішень та проектів за умов обмеженості наявних ресурсів.

Задача проектного аналізу - встановити "цінність" проекту, що визначається різницею між його вигодами і витратами

- За останні два десятиріччя місце та роль суспільних проектів в економічному розвитку зазнали значних змін як для промислово розвинутих країн, так і для країн, що тільки розвиваються. Міжнародне кредитування, економічна підтримка національних проектів вимагали створення та використання системи фінансового й економічного оцінювання, стимулювали інтерес вчених і практиків до проектного аналізу.
- В результаті цих зусиль з'явилася методологія «проектний аналіз», котра тісно споріднена з методологією «вигоди — витрати».
- Разом з цим проектний аналіз, як і будь-яка методологія, має свої слабкі та сильні сторони. Останнім часом у західній і вітчизняній практиці оцінки інвестиційних проектів техніко-економічне обґрунтування та проектний аналіз стають дедалі ширшими і містять питання визначення ринку, налагодження виробництва, відображення шляхів фінансування проекту тощо.
- Техніко-економічне обґрунтування і проектний аналіз, набуваючи характерних рис бізнесплану, називаються бізнес-планом інвестиційного проекту. Звичайно, така сукупність обчислень не може бути ідентифікована з усіма плановими розрахунками фірми в цілому, оскільки це несумісні за своїм змістом.
- Бізнес-план фірми складається передусім з метою управління фірмою, а бізнес-план інвестиційного проекту значною мірою призначений для позичальників комерційних банків і для державних кредитних установ (за типом фонду структурної перебудови економіки країни) з метою доведення правомірності отримання кредитів. Враховуючи цю різницю, бізнес-план інвестиційного проекту, формується як найкомпактніший документ, що дає змогу порівнювати багато проектів між собою

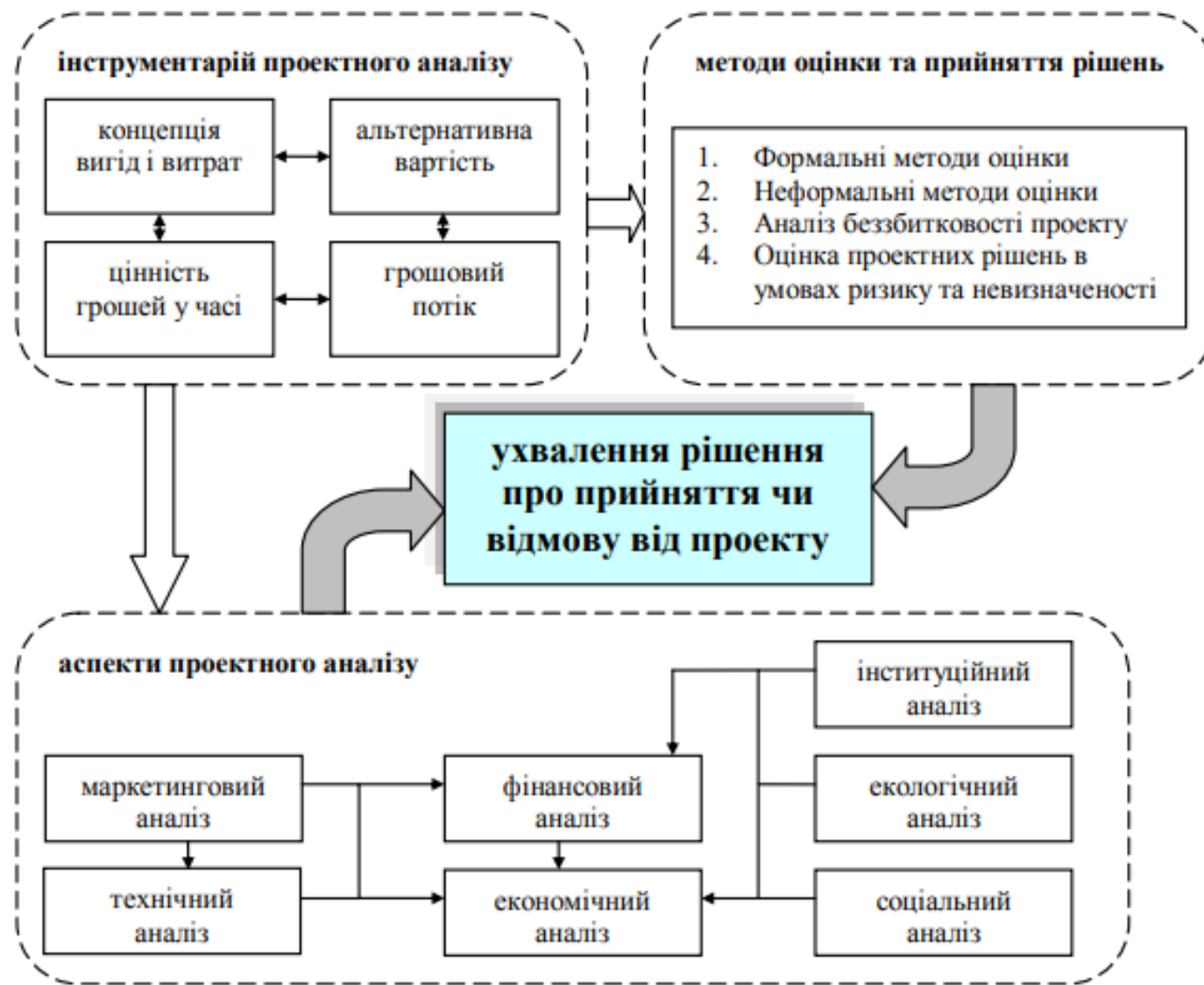
2. Методологія проектного аналізу

Ефективна реалізація і успіх конкретного інвестиційного проекту в значній мірі залежить від впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Визначити всі складнощі, всі позитивні і негативні зовнішні і внутрішні обставини, пов'язані з даним проектом, описати і оцінити їх якісно, розрахувати кількісно і, більш того, передбачити заходи, що мінімізують негативні дії, можливе в повній мірі тільки на основі використання методології проектного аналізу.

Загальною методологічною основою проектного аналізу є мікро-, макроекономіка і системний аналіз. Отже, сучасний міжнародний підхід до розробки проектів припускає використання таких поняття як цінність грошей в часі, альтернативна вартість, фактичні, неповоротні витрати, неявні вигоди, грошові потоки, різні показники і критерії оцінки ефективності проектів (рис.)

Основні елементи методології проектного аналізу

-
- Тут проектний аналіз розглядається як сукупність методів та прийомів для розробки та оцінки проекту. Інструментарій проектного аналізу являє собою набір методичних принципів, які визначають послідовність збору та способів аналізу даних, методів визначення інвестиційних пріоритетів, способів урахування широкого кола аспектів до прийняття рішень про реалізацію проекту. Вона концентрується на з'ясуванні витрат для реалізації проекту та вивченні результатів з різнобічних позицій: інвесторів, власників, акціонерів тощо; економіки в цілому; організацій, які беруть участь у здійсненні проекту; природного та соціального зовнішнього середовищ, в яких здійснюватиметься проект.
  - На всіх етапах проектного циклу здійснюється аналіз його основних аспектів тобто аналіз проекту з різних точок зору, які часто називають напрямками аналізу, або аспектами проектного аналізу:

- 1. Маркетинговий (комерційний) аналіз, у ході якого аналізується ринок збуту, ціни на продукцію, установлюється наявність попиту на продукцію й визначається, як організоване постачання проекту.
- 2. Технічний аналіз, завданням якого є визначення оптимальної для даного проекту техніки й технології. Для цього технічний аналіз розглядає такі питання; власність (хто буде розробляти); масштаби; місце розташування, технологія, витрати. Технічний аналіз покликаний дати відповідь на питання як виробляти і з якими витратами.
- 3. Інституційний аналіз, завдання якого - оцінити організаційно-правову, адміністративну й навіть політичну сферу, у якій буде реалізовуватися проект.
- 4. Соціальний (соціально-культурний) аналіз, під час якого необхідно досліджувати вплив проекту на життя місцевого населення, установити, чи не порушує його організація соціальних умов, що створилися, домогтися доброзичливого або хоча б нейтрального відношення суспільства до проекту.
- 5. Екологічний аналіз, що повинен виявити й дати експертну оцінку збитку, нанесеному проектом навколишньому середовищу. Результатом аналізу повинне бути пропозиція способів пом'якшення або запобігання цього збитку.
- 6. Фінансовий аналіз, що є найбільш фундаментальною й трудомісткою частиною проектного обґрунтування, здійснюється для визначення фінансової життєздатності проекту з погляду як ризику, так і очікуваного прибутку. У такий спосіб вивчається фінансова й комерційна привабливість проекту для інвестора й підприємства-реципієнта.
- 7. Економічний аналіз, покликаний визначити, чи сприяє досліджуваний проект здійсненню цілей розвитку національної економіки, а також чи існують альтернативні шляхи досягнення тих же економічних вигід з меншими витратами.

- В умовах ринкової економіки критерії оцінки ефективності інвестиційних проектів базуються на дослідженні вхідних і вихідних проектних потоків (рис.), де на вхід проекту поступають і потім витрачаються різноманітні ресурси: земля, матеріальні, фінансові, трудові, майнові, а на виході отримують вироблену проектом продукцію або послуги.

Проект як процес переходу системи на якісно новий стан

З цієї позиції основною задачею проектного аналізу є порівняння вхідних і вихідних потоків для визначення ефективності проекту, що можливе тільки у вартісних показниках. Вартісним еквівалентом необхідних для проекту ресурсів є їх річна потреба, помножена на відповідні ціни, інакше кажучи – це проектні витрати, або втрати. А вихідні проектні потоки, виміряні, у вартісному виразі – це вартість продукції, що випускається, – іменуються проектними вигодами, або доходами.

Залежно від характеру і виду самого проекту для вирішення основної задачі проектного аналізу – визначення цінності проекту – проводять зіставлення вихідних потоків (результатів) і вхідних потоків (витрат) в їх кількісному (грошовому) виразі з урахуванням цінності грошей у часі, визначаються основні критерії для оцінки ефективності проекту, проводиться різноманітні експертизи.

3. Принципи проектного аналізу

Методологія проектного аналізу ґрунтується на системі принципів, які застосовуються до аналізу проектів не залежно від їх технічних, технологічних, фінансових, галузевих або регіональних особливостей:

- розгляд проекту протягом всього його життєвого циклу – від передінвестиційних досліджень до згорання проекту;
- моделювання грошових потоків, які пов'язані зі здійсненням проекту, прогнозування грошових надходжень та витрат протягом всього життєвого циклу з врахуванням можливостей використання різних валют;
- принцип максимальної ефективності. Для того щоб проект був визнаний ефективним, необхідно, щоб ефект від реалізації проекту був додатній і при порівнянні альтернативних проектів кращим вважається проект з найбільшим значенням ефекту;
- облік фактору часу. При оцінці ефективності проекту повинні враховуватися різні аспекти фактору часу, у тому числі динамічність (зміна в часі) параметрів проекту і його економічного оточення;
- розриви в часі між виробництвом продукції або надходженням ресурсів і їхньою оплатою; облік тільки майбутніх витрат і надходженні. При розрахунках показників ефективності повинні враховуватися тільки витрати й надходження в результаті здійснення проекту, включаючи витрати, пов'язані із залученням раніше створених виробничих фондів, а також майбутні втрати, безпосередньо викликані здійсненням проекту (наприклад, від припинення діючого виробництва у зв'язку з організацією на його місці нового). Раніше створені ресурси, використані в проекті, оцінюються не за витратами на їхнє створення, а за альтернативною вартістю, що відображає максимальне значення втраченої вигоди, пов'язаної з їх найкращим альтернативним використанням. Минулі витрати, що не забезпечують можливості одержання альтернативних (тобто одержуваних поза даним проектом) доходів у перспективі (безповоротні витрати), у грошових потоках не враховуються й на значення показників ефективності не впливають;

- порівняння ситуацій "з проектом" і "без проекту". Оцінка ефективності проекту повинна проводитися зіставленням ситуацій не "до проекту" і "після проекту", а "без проекту" і "з проектом". Під ситуацією "до проекту" розуміють ситуацію, яка складається в середовищі навколо інвестиційного проекту, безпосередньо перед його реалізацією. Вона є переважно статичною. Прогноз розвитку у часі ситуації "до проекту" має знайти відображення в ситуації "без проекту". Підхід в аналізі вигід і витрат, який враховує зміни в доходах певного підприємства внаслідок реалізації певного інвестиційного проекту через здійснення останнього знаходить відображення в так званій ситуації "з проектом". Разом з тим, реалізація інвестиційного проекту впливає на середовище навколо нього і втілюється в ситуації "після проекту". Разом з тим, в залежності від цілей, змісту, масштабу інвестиційного проекту, діапазон таких змін може бути дуже значним, в першу чергу, це стосується інвестиційних проектів державного сектора.;
- облік найбільш істотних наслідків проекту. При визначенні ефективності проектів повинні враховуватися наслідки його реалізації, як безпосередньо економічні, так і неекономічні (зовнішні ефекти, суспільні блага). У тих випадках, коли їхній вплив на ефективність допускає кількісну оцінку, її варто провести;
- врахування участі різних учасників проекту, розбіжності їхніх інтересів і різних оцінок вартості капіталу, що виражаються в індивідуальних значеннях норми дисконту;
- багатостадійність оцінки. На різних стадіях розробки й здійснення проекту (обґрунтування інвестицій, техніко-економічне обґрунтування, вибір схеми фінансування, економічний моніторинг) його ефективність визначається заново;
- облік впливу на ефективність проекту потреби в оборотному капіталі, необхідному для функціонування створюваних у ході реалізації проекту виробничих фондів;
- облік впливу інфляції (облік зміни цін на різні види продукції й ресурсів у період реалізації проекту) і можливості використання при реалізації проекту декількох валют;
- облік (у кількісній формі) впливу невизначеностей і ризиків, що супроводжують реалізацію проекту

Ознаки проекту

- 1. Кількісна вимірюваність. Це означає, що всі витрати і вигоди від проекту повинні бути визначені кількісно, оскільки аналітик дає оцінку проекту, спираючись на цифри.
- 2. Часовий горизонт дії. Жодний проект не може існувати без обмежень у часі, які вирішують дві цілі: => перша — визначення періоду, під час якого успіх або невдача проекту можуть бути остаточно визначені; => друга — оцінка реальної цінності фінансових витрат і вигід неможлива без урахувань обмежень у часі.
- 3. Цільова спрямованість. Проект завжди направлений на досягнення якоїсь конкретної мети, задоволення якоїсь потреби. Цілі проекту мають бути чітко сформульованими, вимірюваними, обмеження — заданими, а встановлені вимоги — здійснюваними.
- 4. Життєвий цикл. Проект виникає, функціонує і розвивається. Існує чіткий взаємозв'язок і послідовність між різними видами діяльності за проектом. Кожний проект, незалежно від його складності та обсягу дій, необхідних для його виконання, проходить у своєму розвитку визначені форми стану від задуму до реалізації.
- 5. Системне функціонування проекту, елементний склад. Між елементами проекту існує тісний взаємозв'язок, а окремі елементи здатні здійснювати не тільки прямий, а й опосередкований вплив на окремі елементи. При цьому склад проекту не завжди залишається незмінним: деякі його елементи можуть з'являтися в ході розробки та реалізації проекту або виходити з нього.
- 6. Існування в певному зовнішньому середовищі, елементи якого мають значний вплив на проект. Тому проект треба аналізувати обов'язково з урахуванням умов середовища, в якому він здійснюватиметься.
- 7. ресурсні обмеження
- 8. неповторність, новітність поставлених задач і проблем
- 9. комплексність та ін.

